

Božo LUJIĆ*Proroci. Osoba, vrijeme, poruka*

– Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2015., 307 str.

Autor je poznat našoj stručnoj i široj publici po svojim izdanjima na području biblijskih tema, posebno starozavjetnoga profetizma. Godine 2004. objavio je u izdanju Kršćanske sadašnjosti u nizu *Priručnici* pod brojem 74 djelo pod naslovom *Starozavjetni proroci*. Knjiga ima ukupno 455 stranica, uključujući bibliografiju, popis kratica, kazalo pojmova, kazalo imena i sadržaj. Pod istim naslovom, *Starozavjetni proroci*, 2010. godine objavljuje II. *prerađeno i prošireno izdanje* također u izdanju Kršćanske sadašnjosti, ovaj put kao dio niza *Udžbenici Sveučilišta u Zagrebu*. Kako se u podnaslovu vidi, ta je knjiga prerađeno i prošireno izdanje one iz 2004. godine. Knjiga je *narasla* na ukupno 575 stranica, uključujući *stari i novi* predgovor, uvod, bibliografiju, popis kratica, kazalo pojmova, kazalo proroka, kazalo autora i sadržaj. To je treće djelo, po riječima recenzenta Nikole Hohnjeca, »skraćeno izdanje sveučilišnog udžbenika *Starozavjetni proroci*.« Autor je knjigu posvetio »svim vjeroučiteljicama, i vjeroučiteljima, katehisticama i katehetama«, kako on to naznačuje na str. 5. Ciljana je publika zapravo ista, možda s naglaskom na onima koji se *profesionalno* bave prorocima u vjeronauku i katehezi. Knjiga ima ukupno 307 stranica. Osim **predgovora** (str. 7.-8.) u kojem autor govori o *opravdanosti* izdavanja te

knjige, djelo se sastoji od ukupno jedanaest poglavlja (str. 11.-283.). Dodana je **bibliografija** (str. 285.-299.), **kratice** (str. 301.-302.), te **sadržaj** (str. 303.-307.). Autor navodi 146 drugih autora s ukupno 260 naslova (članci, knjige, studije). **Prvo poglavlje** (str. 11.-23.), koje možemo shvatiti kao uvod u cjelokupno djelo, nosi naslov *Tko su biblijski proroci?* Autor objašnjava pojam biblijskoga proroka, domenu njegova djelovanja i daje odgovor na pitanje zašto su biblijski proroci uopće potrebni. U **drugom poglavlju** (str. 25.-48.) autor nastavlja kronološki i obrađuje *proroke 9. stoljeća*. Riječ je o počecima biblijskoga profetizma, o prorocima Iliji i Elizeju. **Treće poglavlje** (str. 49.-95.) govori o *prorocima 8. stoljeća*. Riječ je o prorocima Amosu, Hošei, Izaiji (Protoizaiji) i Miheju. **Četvrto poglavlje** (str. 97.-136.) govori o *prorocima 7. i 6. stoljeća*. Ovdje autor govori o prorocima Nahumu, Habakuku, Sefaniji i Jeremiji. **Peto poglavlje** (str. 137.-168.) govori o *Prorocima u sužanjstvu* te obrađuje Ezekielu, Obadiju i Deuteroizaiju. **Šesto poglavlje** (str. 169.-195.) govori o *prorocima posužanjskog vremena* i obrađuje Tritoizaiju, Hagaja i Zahariju. **Sedmo poglavlje** (str. 197.-204.) obrađuje *proroke 5. stoljeća* i govori o proroku Malahiji. **Osmo poglavlje** (str. 205.-213.) govori o *prorocima 4. stoljeća* i obrađuje proroka Joela. **Deveto poglavlje** (str. 215.-223.) ima naslov *Proroci 3. stoljeća* i govori o proroku Joni. **Deseto poglavlje** (str. 225.-251.) ima naslov *Proroci 2. stoljeća* i govori o Danielu i Baruhu. Svako od tih deset poglavlja izrađeno

je istom metodologijom: 1. autor daje *povijesno-političku pozadinu* (obzorje) djelovanja pojedinoga proroka ili skupine proroka; 2. autor si postavlja pitanje *tko je bio* (taj određeni) *prorok*; 3. autor si postavlja pitanje *što je htio* (taj) *prorok*; 4. donosi *poruku, odnosno teologiju i značenje* navedenoga proroka. Jednako, ujedno posljednje, poglavlje (str. 253.-283.) ima naslov *Glavne teološke teme proročke poruke* i možemo ga okarakterizirati kao vrlo komprimiranu teologiju starozavjetnih proroka. Autor u tom poglavlju govori o *proročkoj slici Boga* i o *proročkoj slici čovjeka*, a treći dio poglavlja ima naslov *Božja riječ kao proročka moć i nemoć*. Četvrta točka nosi naslov *Proročka borba za pravdu i pravo*, a peta i posljednja točka nosi naslov *Proročko otvaranje budućnosti*. Možda se moglo, jer je naslov djela neutralan, *Proroci*, nešto reći o profetizmu u okolnih naroda u ambijentu Izraela te nešto o profetizmu u Novom zavjetu u kojem ga isto tako nalazimo. Isto tako ne bi bila višak koja riječ o proročicama koje, prema autorima, nisu nevažan čimbenik u starozavjetnom profetizmu.

Slobodan sam ukazati na neke omaške koje su se potkrale:

- str. 7., 2. red odozgo stoji: »u drugom dopunjeom«, a treba: »u drugom dopunjenom«
- str. 8., 2. odsjek, 4. red odozdo stoji: »nego u knjzi *Starozavjetni*«, a treba: »nego u knjzi *Starozavjetni*«
- str. 14., bilješka 4., 1. red stoji: »*Die Theologie*«, a treba: »*Die Theologie*«
- str. 32., bilješka 12., red 5. odozdo stoji: »M. Mansson«, a treba: »M. Masson«
- str. 32., bilješka 12., red 2. odozdo stoji: »A. MASSON«, a treba »M. MASSON«
- str. 34., bilješka 14., red 1. odozdo stoji: »u svojoj knjzi o *Ilji*«, a treba: »u svojoj knjzi o *Iliji*«
- str. 44., bilješka 11., red 1. odozdo stoji: »WÜRTWEINA«, a treba: »WÜRTWEIN«
- str. 45., 4. odsjek, 1. red odozgo stoji: »pet čudesnih Elizejevih djela«, a treba: »pet čudesnih Elizejevih djela«
- str. 51., podnaslov, stoji: »1. Povijesno-političko ozorje«, a treba »1. Povijesno-političko obzorje«
- str. 52., 2. odsjek, red 1. odozgo stoji: »Kao što je rečno«, a treba: »Kao što je rečeno«
- str. 71., 1. odsjek, red 9. odozdo stoji: »na koju će narod ogovoriti«, a treba: »na koju će narod odgovoriti«
- str. 78., podnaslov 2., 1. odsjek, 1. red odozdo: premjestiti broj bilješke 16 u sljedeću rečenicu, na koju se odnosi
- str. 79., podnaslov 3., red 1. odozgo stoji: »redovito počinje sa 6. poglavlja«, a treba: »redovito počinje sa 6. poglavljem«
- str. 80., red 7. odozgo stoji: »opće je prihvaćena istina da su transcendentnost«, a treba: »opće je prihvaćena istina da su transcendentnost«
- str. 99., red 3. odozgo stoji: »bolje stanje bilo ni za Ezekijna nasljedni-

- ka«, a treba: »bolje stanje bilo ni za Ezekijina nasljednika«
- str. 100., 3. odsjek, red 4. odozgo stoji: »protkan je krsnim pjesničkim slikama«, a treba: »protkan je krasnim pjesničkim slikama«
 - str. 125., 1. odsjek, red 6. odozdo stoji: »potom u sužanjstvu jednostavno«, a treba: »potom u sužanjstvu jednostavno«
 - str. 132., red 14. odozgo stoji: »Sam Bog – tako se čini se proroku«, a predlaže se: »Sam Bog – tako se čini proroku«
 - str. 139., 1. odsjek, red 2. odozgo stoji: »ga je njegov sin Jojahin«, a treba: »ga je njegov sin Jojakin«
 - str. 162., red 1. odozdo stoji: »Ezd 8,18«, a treba: »Ezr 8,18«
 - str. 163., red 1. odozgo stoji: »(Ezd 2,59)«, a treba: »(Ezr 2,59)«
 - str. 163., 1. odsjek, red 6. odozgo stoji: »(Ezd 2,65.69)«, a treba: »(Ezr 2,65.69)«
 - str. 187., 1. odsjek, red 3. odozdo stoji: »s jednim drugim Zahrijom čiji je otac«, a treba: »s jednim drugim Zaharijom čiji je otac«
 - str. 193., red 3. odozdo stoji: »Mojsije, Aron, Davi, Šaul«, a treba: »Mojsije, Aron, David, Šaul«
 - str. 194., red 2. odozdo stoji: »govore u pravo«, a treba: »govore upravo«
 - str. 194., bilješka 38., red 1. odozgo stoji: »S. Amsler ističe tri velike teme oko koji se vrti«, a treba: »S. Amsler ističe tri velike teme oko kojih se vrti«
 - str. 206., red 2. i 3. odozgo stoji: »(usp. Jo 4,16... Jo 4,18)«, a treba: »(usp. J1 4,16... J1 4,18)«
 - str. 226., red 2. odozdo stoji: »Osnovna zadaća apokalipitičkoga«, a treba: »Osnovna zadaća apokalipitičkoga«
 - str. 230., 2. odsjek, red 1. odozdo stoji: »vidi iz knjige Jesusa Siracha«, a treba: »vidi iz knjige Sirahove«
 - str. 253., 2. odsjek, red 3. odozgo stoji: »Svaka interetacija proroka«, a treba: »Svaka interpretacija proroka«
 - str. 255., red 2. odozgo stoji: »svojim djelovanjem kao i svojom prurukom«, a treba: »svojim djelovanjem kao i svojom porukom«
 - str. 256., 1. odsjek, red 8. odozgo stoji: »što će reći apsolutno transcendentan«, a treba: »što će reći apsolutno transcendentan«
 - str. 259., red 5. odozdo stoji: »crte i porširuje svoje djelovanje«, a treba: »crte i proširuje svoje djelovanje«
 - str. 261., red 7. odozgo stoji: »to je bila čišća i slika čovjeka«, a treba: »to je bila čišća i slika čovjeka«
 - str. 263., 2. odsjek, red 3. odozgo stoji: »U tom smislu poziv za proroka opsian je«, a treba: »U tom smislu poziv za proroka opisan je«
 - str. 272., podnaslov, red 2. odozgo stoji: »odnosio se i na socijlnu područje«, a treba: »odnosio se i na socijalno područje«
 - str. 286., 1. red odozgo stoji: »Jes 8,23-9.6«, a treba: »Jes 8,23-9,6«

- str. 288. stoji: »ELLINGER K., Deuterocesaja«, a treba: »ELLIGER K., Deuterocesaja«
- str. 288. stoji: »FORSTER ... Insbruck – Wien«, a treba: »Innsbruck – Wien«
- str. 291. stoji: »JÖCKEN P. ... mit einer einigen Beurteilung«, a treba »mit einer eigenen Beurteilung«
- str. 293. stoji »MARTIN AC-HARD ... Roma 1987., Roma 1987., 35-54«, treba izbaciti prvi »Roma 1987.«
- str. 296. stoji: »Die Apokalyptik in Ihrem...«, a treba: »Die Apokalyptik in ihrem... «
- str. 302. stoji: »TRE Theologisches Realenzyklopädie«, a treba: »TRE Theologische Realenzyklopädie«.

Karlo Višaticki

Ivica ŽIŽIĆ

Nedjelja. Blagdanski etos u vjeri i životu katolika.

Kulturno-antropološko istraživanje

- Glas Koncila, Zagreb, 2015., 572 str.

Pitanje nedjelje u posljednje je vrijeme posebni izazov za javno sučeljavanje uvjerenja i vrjednota, kao i za ukazivanje na probleme s kojima se čovjek susreće u kulturi nedjelje kao radnoga dana. Rasprave, napetosti, obrambeni stavovi i debakli oko neradne nedjelje najčešće se povezuju s vrijednosnim bistrenjem prava radnika, čovjekove

potrebe za obiteljskim zajedništvom i nužnosti tjednoga odmora. No, unatoč javnim raspravama o nedjelji, u hrvatskom javnom diskursu nije se dovoljno oblikovala cjelovita osobna iskaznica nedjelje. Nije uopće jasno koja je to teološko-antropološka važnost nedjelje koja uključuje i nadilazi (obiteljski) odmor, sport i boravak u prirodi. Ta nejasnoća otkriva nedjelju ranjenu ozbiljnim procesima koji su doveli do ishlapljivanja *blagdanske svečanosti* nedjelje bez koje taj dan pred našim očima postaje *terra incognita*, 'zemlja' bez značenja s kojom u konačnici ne znamo što bismo.

Srećom, uvijek ima onih koji žele i mogu plivati protiv struje nedorečene i slabe misli. Jedan je od njih svakako i splitski teolog i kulturni antropolog Ivica Žižić. U izdanju Glasa Koncila u svibnju 2015. godine objavio je svoju, po našem sudu u Hrvatskoj još uvijek nedovoljno zapaženu, studiju o nedjelji. Knjiga sadrži 572 stranice i strukturirana je u četirima međusobno jasno povezanim poglavljima, od kojih je svako obrađeno u četirima tematskim krugovima. Tvrdo je ukoričena, opremljena popisom korištene literature, kazalom imena i bilješkom o autoru te obogaćena predgovorom prof. dr. sc. Gorana Pavela Šanteka sa zagrebačkoga Filozofskog fakulteta. Ovdje ćemo prikazati nosive konstrukcije i sadržajna uporišta pojedinih dijelova studije kojima autor želi graditi što cjelovitiju ontologiju kulturno-antropološkoga razumijevanja nedjelje u onome što ona uistinu jest i uvijek treba biti.